

**The Project Gutenberg eBook of Een abel spel van Esmoreit,
sconics sone van Cecilien, by R. J. Spitz**

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Een abel spel van Esmoreit, sconics sone van Cecilien

Editor: R. J. Spitz

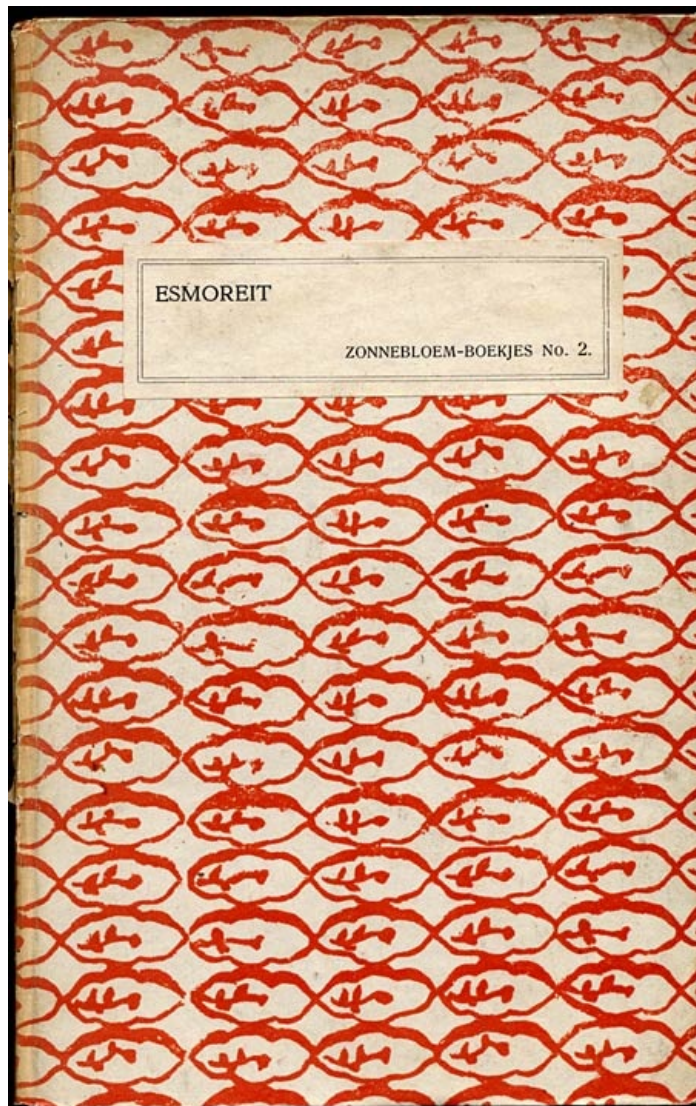
Release date: January 31, 2006 [EBook #17644]

Language: Dutch

Credits: Produced by Jeroen Hellingman and the Online Distributed Proofreading Team at <http://www.pgdp.net/>

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EEN ABEL SPEL VAN
ESMOREIT, SCONICS SONE VAN CECILIEN ***

[1]

ZONNEBLOEM-BOEKJES. No. 2.

EEN ABEL SPEL VAN ESMOREIT

SCONICS SONE VAN CECILIEN.

Ingeleid en van aantekeningen voorzien door

R.J. SPITZ.

Leeraar H.B.S. te Apeldoorn.

TWEEDE, HERZIENE DRUK.

Uitgegeven door

“De Zonnebloem” te Apeldoorn.

1918.

Gedrukt ter drukkerij van de firma JOHs. J.C. VAN DER BURGH te Deventer.

De hier volgende text van de “Esmoreit” is een publicatie volgens het handschrift naar Moltzer’s lezing.

Het “Abel Spel van Esmoreit, sconincs sone van Cecilien”, is een van de Middeleeuwsche tooneelstukken, die te vinden zijn in een handschrift, dat te Brussel bewaard wordt en vermoedelijk uit het laatste kwart van de XIVe eeuw dagteekent. Dit handschrift bevat “abele” spelen, d.w.z. kunstige, vernuftige, ernstige spelen, in tegenstelling met de kunstlooze “sotternieën” (kluchten), die zich mede in de verzameling bevinden en na de opvoering van een abel spel werden vertoond.

Deze abele spelen met de daarbij behoorende sotternieën zijn vermoedelijk opgevoerd door rondtrekkende voordragers: sprooksprekers. We kunnen met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zeggen, dat we hier te doen hebben met een afzonderlijke ontwikkeling van dramatische kunst, die staat buiten en los van de groote lijnen waarlangs het moderne drama, voortgekomen uit het kerkelijk drama van de Middeleeuwen, zich heeft ontwikkeld. Het is hier, bij een uitgave die geenerlei wetenschappelijk doel beoogt of zoodanige pretentie heeft, niet de plaats, om op deze literair-historische strijdvraag nader in te gaan; de belangstellende lezer zij verwezen, o.m. naar het helder betoog van Dr. J. te Winkel in zijn “Geschiedenis der Nederlandsche Letterkunde” (Deel I, blz. 530-538).¹

Zooals boven gezegd werd, deze uitgave heeft geenerlei wetenschappelijke pretentie; vandaar dan ook dat de aantekeningen bij de text, zich van alle philologische geleerdheid onthouden en zich bepalen tot het geven van de noodzakelijke verklaringen.

Wat ons dan bewogen heeft, naast de meerdere voortreffelijke wetenschappelijke uitgaven, die er van de Esmoreit bestaan, deze publicatie te ondernemen?

Het antwoord zij, dat wij meenden, dat er voor een uitgave in smakelijken, prettigen vorm van dit stukje eigenaardige Middeleeuwsche cultuur nog wel plaats was. Hoe kunstloos en psychologisch-naïef de verwickeling en personen-teekening ook moge zijn, het stuk heeft met z’n prettig- en vlot-klinkende, sappige, kleur- en schakeering-rijke dialoog zeker genoeg kunstwaarde om ons modernen te bekoren, hetgeen meerdere opvoeringen van de laatste jaren hebben bewezen. Ook als cultuur-historisch document heeft het stuk groote waarde; al was het maar alleen om te bewijzen hoe veel meer fantasie de doorsnêe-Middeleeuwer had, dan wij critische, moderne menschen. Zoo zou op een modern schouwburg-publiek het voortdurend wisselen van de plaats-van-handeling (Sicilië—Damascus; in de text is de plaats telkens door den bewerker aangegeven.² heel wat storender werken dan het op den Middeleeuwschen toeschouwer zal hebben gedaan.

Nog een enkel woord van toelichting voor den lezer, die niet gewoon is Middelnederlandsch te lezen. De teekens *oe* wordt uitgesproken als *oo*, *ae* als *aa*, *ue* als *uu*, *ij* als *ie*; tevens zij er op gewezen dat in het Middelnederlandsch werkwoord en voornaamwoord veelal nauw verbonden worden. Zoo beteekent bijv. *voerene*, voeren hem; *eest*, is het; *salne*, zal hem; waar deze vormen tot groote onduidelijkheid aanleiding zouden kunnen geven, zijn ze in de aantekeningen verklaard.

R.J. SPITZ.

BIJ DEN TWEEDEN DRUK.

De text is nog eerst nauwkeurig nagezien en van enkele storende fouten gezuiverd. Bij de aantekeningen is van enkele opmerkingen van belangstellende collega's dankbaar gebruik gemaakt.

S.

Apeldoorn, Januari 1918.

---

¹ Haarlem 1887.

² Bij de oorspronkelijke opvoeringen was het tooneel hoogstwaarschijnlijk in twee helften verdeeld.

[6]

PERSONEN.

De proloog.

De koning van Sicilië.

De koningin.

Esmoreit, hun zoon.

Robbrecht, neef van den koning.

De koning van Damascus.

Damiët, zijn dochter.

Meester Platus.

[7]

De Proloog:

God die van der maghet¹ was gheboren,
Om dat hi niet en woude laten verloren,
Dat hi met sinen handen hadde ghemaect,
So woude hi al moeder naect
5 Die doet sterven in rechter trouwen.
Nu biddic u, heren ende vrouwen,
Dat ghi wilt swighen ende hoeren².
Het was een coninc hier te voeren³,
In Cecilien was hi gheseten—
10 Verstaet, so moghdi wonder weten⁴—
Ende ghecreech een kint bi sijn wijf;
Maer bi hem hielt hi enen keitijf⁵,
Sijns broeder sone, hiet Robbrecht,
Die dat conincrike na recht
15 Alte male soude hebben verworven,
Hadde die coninc sonder oer⁶ ghestorven.
Maer nu wert daer een cnecht⁷ gheboren,
Dies Robbrecht hadde groten toren⁸
Ende int herte groten nijt.
20 Nu seldi hier sien in corter tijt,
Wat dat den jonghelinc ghesciet,
Ende hoe dat hem Robbrecht bracht in swer verdriet. [8]
Ende enen Sarrasijn heft vercocht,
Ende in groten ellende brocht,
25 Ende oec die moeder, diene⁹ droech,
Dat si daer na noit en loech
in twintich jaren, daer si lach
Ende noit soine noch mane en sach:
Dat beriet¹⁰ her¹¹ Robbrecht al.
30 Nu swijt¹² ende merct hoet¹³ beghinnen sal.

OP SICILIË.

Robbrecht:

Ay mi! ay mi der leider¹⁴ gheboert,
Die hier nu es comen voert,
Van Esmoreit den neve mijn.
Ic waende wel coninc hebben ghesijn¹⁵
35 Als mijn oem hadde ghelaten dlijf¹⁶,

Nu heeft hi al bi sijn wijf
Een kint ghecreghen, die oude viliaert¹⁷.
O Cecilien, edel bogaert¹⁸,
Edel foreest,¹⁹ edel rijc!
40 Ic moet bliven ewelijc,
Edel foreest, van di bastaert²⁰:
Dies mijn herte alsoe beswaert,
Dat mi inbringhen sal de doet;
Maer bi den here die mi gheboet²¹,
45 Ic sal daer omme pinen²² nacht ende dach,
Hoe ic dat wecht verderven mach;
Ic saelt versmoren oft verdrincken:
Daer salic nacht ende dach om dincken, [9]
Al soudic daer omme liden pijn.
50 Ic sal noch selve de coninc sijn
Van Cecilien, den hoghen lande.
Ic sal oec pinen om haer scande,
Der coninghinne, mijns oems wijf,
Dat hi nemmermeer sijn lijf
55 Met haer en sal delen, die wigant²³.
Aldus so sal mi bliven dlant,
Machic volbringhen dese dinc.

IN DAMASCUS.

Meester:

Waer sidi, hoghe gheboren coninc
Van Damast²⁴, gheweldich²⁵ heer?
60 Mijn herte es mi van rouwen seer²⁶,
Van saken, die ic hebbe ghesien.

De coninc:

Platus meester, wat sal gescien,
Daer ghi aldus om tachter²⁷ sijt?

Meester:

Her coninc, te nacht, te metten tijt²⁸
65 Was ic daer buten opdat velt.
Daer sach ic die locht alsoe ghestelt
Ende die planeten ant fiermament,
Dat in kerstenrijc²⁹ een kint
Gheboren es van hogher weerde,
70 Dat u sal doeden metten sweerde.
Her coninc here, ende nemen dlif,
Ende u dochter sal sijn sijn wijf,
Ende kerstenheit sal si ontfaen³⁰.

De coninc:

Meester, nu doet mi verstaen,
75 Wanneer soe was dat kint gheboren?

Meester:

Te nacht, her coninc, als ghi mocht horen,
Soe wort³¹ gheboren dat jonghelinc.
Syn vader es een hoghe coninc
Van Cecilien in kerstenlant.

De coninc:

Meester, nu so doet mi bekant,
80 Selen dese saken moeten sijn?

Meester:

Jaes,³² her coninc, bi Apolijn!³³
Ofte en doe³⁴ cracht van groter hoeden³⁵
Maer wildi werken na den vroeden
85 Ic sal u enen raet visieren³⁶
Hoe ende in wat manieren
Dat ghi selt bliven in uwen staet;

Want enen goeden scarpen raet
Waer hier goet toe gheordeneert.³⁷

De coninc:

90 Ay, nu so benic ghescofeert!³⁸
Van der saken, die ghi mi telt,
Es mijn herte alsoe ontstelt,
Dat ic mi niet gheraden en can;³⁹
Maer ghi sijt soe wisen man,
95 Platus, meester, lieve vrient,
Ende hebdi mi langhe met trouwen ghedient,
Ende meneghen wisen raet ghegheven,
Dat ic in eren altoes ben bleven; [11]
Nu biddic u, meester ghetrouwe ende goet,
100 Dat ghi al metter spoet
Wilt hulpen vinden enen raet.
So dat ic blive in minen staet
Ende van den jonghelinc onghequelt,
Daer ghi mi dus vele af telt,
105 Dat ic sijns mach wesen vri.

Meester:

Her coninc here, soe hoert na mi,
Edel baroen, edel wigant:
Ghi selt mi gheve alte hant⁴⁰
Enen scat met mi te voeren,
110 Ende ic zal in corten uren
Daer waert riden onghespaert.⁴¹
Den jonghelinc van hogher aert
Sal ic ghecrighen⁴² met miere⁴³ const.
Ik bidde Mamette⁴⁴ om sine onst,⁴⁵
115 Dat icken⁴⁶ ghewinnen moet met eren;
Want nemmermeer en menic⁴⁷ te keren,
Ic salne⁴⁸ u bringhen in uwer ghewout.⁴⁹
Daer omne seldi mi selver ende gout,
Her coninc, gheven in miere ghewelt.⁵⁰
120 Ic salne stelen of copen om ghelt
Ofte ghecrighen met enegher list:
Aldus hebbic den raet gheghist,⁵¹
Dan sal hi u vri eighen⁵² sijn,
Hi sal werden een goet payijn,⁵³
125 Na onser wet selen wine⁵⁴ leren:
Aldus soe seldi bliven in eren, [12]
Hi sal wenen,⁵⁵ dat ghi sijn vader sijt.
Nu lichtelijc,⁵⁶ het is meer dan tijt.
Ic wil gaen varen metter spoet.

Deconinc:

130 Platus meester, desen raet es goet.
Gaet henen ende haast u metter vaert,
Ic wille dat ghi niet en spaert.⁵⁷
Nemt scats ghenoech in uwer ghewelt⁵⁸
Metter ghisschen⁵⁹ onghetelt,
135 Ende brinct mi den jonghelinc:
Dies biddic u boven alle dinc,
Ende en spaert daer ane ghenen cost,
Want ic hebben soe groten lost,⁶⁰
Dat ic den jonghelinc soude beschouwen.

Meester:

140 Her coninc here, in rechter trouwen!
Ic sal daer omme pinen dach ende nacht.

OP SICILIË.

Robbrecht:

En trouwen! ic hebbe soe langhe ghewacht,
Dat ic ghecreghen hebbe mijn begheert.
Dese jonghelinc die es soe weert⁶⁰

145 Met minen⁶¹ oem den ouden grisen
Ende metter moeder, dien⁶² soe prisen,
Dat si nie scoender kint en saghen;
Dese blisscap sal ic hen verjaghen,
Want het gheeft mynder herten pijn,
140 Vermalendijdt moetstu sijn
Ende die u oec ter wereld bracht!
Want ic nie sent,⁶³ dach noch nacht,
Blisscap int herte en conde ghewinnen.
Al souden si beide daer omme ontsinnen,
155 Dijn lijf dat heeftu nu verloren:
Ic sal di in enen put versmoren
Ofte sterven doen een ergher doet.

[13]

Meester:

O vrient, dat ware jammer groet:
Het dunct mi sijn soe scone kint.
160 Ghi sijt emmer⁶⁴ te male⁶⁵ ontsint,
Dat ghi wilt doden dese jonge gheboert;
Maer ghi sijt daer op ghestoert,⁶⁶
Dat hoeric wel ane uwe ghelaet.⁶⁷
Ic bidde u, vertrect⁶⁸ mi uwen staet,
165 Waer omue sidi daer op soe gram?

Robbrecht:

Vrient, doen hi ter wereld quam
Ende van siere moeder wert gheboren,
Quam mi in minen slape te voren,
Dat hi mi nemen soude mijn leven:
170 Dies benic in sorghen⁶⁹ bleven,
Dat ic noit sent en conste gheduren,
Ende ic hebbe ghewacht van uren turen,⁷⁰
Ende hebbe ghestolen der moeder sijn,
Ic meine dat ic nu sinen fijn
175 Doen sal,⁷¹ eer hi mi ontgaet.

Meester:

Vrient, ic sal u beteren raet
Gheven, wildi na mi hoeren.
Secht mi: wanen⁷² es hi gheboren?
Dies biddic u doer⁷³ Apolijn.
180 Hi mochte van selker⁷⁴ gheboerten sijn,⁷⁵
Ic salne copen alte hande!⁷⁶
Ende voerene met mi uten lande
In heydenesse,⁷⁷ des sijt wijs,
In ene stat, het Balderijs,⁷⁸
185 Die doer Torkien⁷⁹ en gheleghen.

[14]

Robbrecht:

Vrient, wildi den jonghen deghen⁸⁰
Copen, ic sal u segghen dan,
Wiene droech; ende diene wan,⁸¹
Sal ic u segghen alte gader:
190 Die coninc van Cecilien es sijn vader.
Een wigant hoghe gheboren,
Ende sijn moeder, als ghi moghet hoeren.
Es conincs dochter van Hongherien.

Meester:

Vrient, es hi van dier partien.⁸²
195 So es die jonghelinc mijn gherief,
Ic salne copen, eest u lief.
Nu spreect op, hoe gheefdine mi?

Robbrecht:

Vrient, dies moghdi wesen vri.
Om dusent pont van goude ghetelt.

Meester:

200   Houdt,⁸³ vrient, daer es ghelt,
Ende gheeft mi den jonghelinc;
Maer berecht mi ene dinc:
Hoe es sijn name, doet mi bekant.

[15]

Robbrecht:

205   Esmoreyt het⁸⁴ die jonghe wigant,
Al soe es die name sijn.

Meester:

Soe sal hi ewelijc payijn
Bliven, dies moghdi wesen vroet;
Mamet di mi bewaren moet,
Ende ic vare wech met minen gast.

Robbrecht:

210   En trouwen! nu es mijn herte ontlast
Van dies ic stont in groter sorghen;
Want ewelijc blijft hi verborghen
In heydenesse, dies benic wijs;
215   Leghet doer Torkien in verren lande.
God die moet hem gheven scande!
Hoe sere hadde hi mi ontstelt!
Nu willic gaen ende doen dit gelt
Heimelijc in miere ghewout,⁸⁵
220   Want het es al edel gout.
Al en bleve mi nemmermeer
Dlantscap, nochtan waric een heer
Met desen ghelde, dat ic hebbe ontfaen.⁸⁶
Ic hebt na minen wille wel ghedaen,
225   Want ooc sal mi nu bliven dlant.

Meester:

Waer sidi, hoghe gheborne wigant,
Van Damast gheweldich coninc?
Nu comt ende siet den jonghelinc,
Die gheboren es van edelen bloede.

[16]

De coninc:

230   Nu en was mi nie soe wel te moede,
Alst es van desen hoghen present.⁸⁷
Ic salne ophouden⁸⁸ voor⁸⁹ mijn kint;
Mine dochter salicken bevelen.

Meester:

235   Wattan!⁹⁰ her coninc, ghi selt helen⁹¹
Voor uwe dochter al gader,
Wie sijn moeder es ende sijn vader:
Dat en seldi haer vertrecken⁹² niet,
Want u mochte daer af verdriet
Comen hier namaels over lanc;⁹³
240   Want vrouwen sijn van herten wanc.⁹⁴
Seidi hare sijn hoghe gheslachte,
Ende dan Venus⁹⁵ in haer wrachte,⁹⁶
Ende worde minnende den jongen man
Soe mochte si hem segghen dan,
245   Hoe dat hi ware comen hier;
Want, her coninc, der minnen vier
Mochte in uwer dochter openbaren,
Als hi ware comen te sinen jaren.
Daer omme en secht haer ghene dinc,
250   Dan dat hi es een vondelinc;
Te min so salder haer gheligghen an.

De coninc:

Platus, Platus, bi Tervogant⁹⁷
Het dunct mi goet dat ghi mi segt.

[17]

255 Laet ons dit ewelijc ghedect
Sijn, dese sake, voor die dochter mijn
So machics in vreden sijn.—

Waer sidi, dochter Damiet?
Comt tot mi onghelet,⁹⁸
Ic moet u spreken, bi Mahoen!⁹⁹

Damiet:

260 Vader, dat willic gherne doen.
Nu secht mi wats uw ghebot?

De coninc:

Damiet, bi minen god,
Anesiet hier desen roeden mont,
Desen jonghelinc, dit es een vont;¹⁰⁰
265 Mamet heefden mi verleent.
Ic hoerden daer hi hadde gheweent;
Daer ic in die boegaert wandelen ginc,
Daer vandic desen jonghelinc
Onder enen cederenboem.
270 Damiet, nu nemes goem,¹⁰¹
Ende houtten op¹⁰² als uwen broeder;
Ghi moet sijn suster ende moeder.
Esmoreyt heyt¹⁰³ dese jonghen man.

Damiet:

275 Vader, here, bi Tervogant
Noit en sach ic scoender kint. [18]
Heefden ons Mamet ghesent,¹⁰⁴
Dies willic hem danken ende Apolijn;
Ic wil gherne suster ende moeder sijn.
U uutvercoren jonghe figure!
280 Du best die scoenste creature,
Die ie met oghen nie¹⁰⁵ ghesach.
Met rechten ic Mamet danken mach.
Dat ic sal hebben enen broeder:
Ic wil gherne sijn suster ende moeder.
285 O Esmoreyt, wel scoene jonghelinc,
Hoe sere verwondert mi dese dinc,
Dat ghi waert vonden sonder hoede;
Want ghi dunct mi van edelen bloede
Bi¹⁰⁶ de ghewaden, die ghi hebt an
290 Nu comt met mi, wel scoene man,
Ic sal u als minen broeder doen.

OP SICILIË.

De kersten coninc:

295 Waer sidi, Robberecht, neve coen?
Comt tot mi, ic moet u spreken.
Mi dunct dat mi mijn herte sal breken
Van groten rouwe, die mi gaet an.

Robbrecht:

Ay oem, hoghe gheboren man,
Waer bi sidi aldus ontstelt?

De kersten coninc:

300 Van rouwen benic alsoe ghequelt,
Ic duchte dat mi mijn herte sal scoeren:¹⁰⁷ [19]
Myn scoene kint hebbic verloren,
Esmoreyt den sone mijn!
Ay, ic en mochte niet droever sijn!
Al haddic verloren in dier ghelijc¹⁰⁸
Mijn goet ende oec mijn conincrijc,
305 Daer omme en woudic droeven twint,¹⁰⁹
Haddic behouden mijn scoene kint.
Ay mi! ay mi! den bitteren rouwe
Die ic nu lide ende oec mijn vrouwe!—

310 Ic duchte het sal mi kosten dlijf,
Ochte¹¹⁰ mijn vrouwe, dat edel wijf;
Si heefden¹¹¹ rouwe int herte soe groet,
Mi dunct, ic ware mi liever doet,
Dan ic soude liden dit torment.¹¹²

Robbrecht:

315 Ay! edel oem, wide bekint,¹¹³
Nu en wilt u aldus niet mesbaren!
Ic weet wel hoe daer es ghevaren;
Al drijft mijn moeye¹¹⁴ den rouwe so groet,
Sine heeft daer af ghene noet:
Dat weet ic te voren wel.
320 Haer herte dat es tuwaert¹¹⁵ fel¹¹⁶,
Om dat ghi out sijt van daghen:
Ic hebt haer dicwel hoeren claghen.
Dat si van mi niet en wijst.¹¹⁷
Ic duchte, si u noch met hare list,
325 Her coninc oem, sal nemen dleven.
Si sal u seker noch vergheven.
Dat weet ic te voren wale.
Ic hebbe soe menichwerf haer tale
Gehoert in heimeliker stont, [20]
330 Nochtan en ghewoeghs¹¹⁸ nie mijn mont
Meer dan nu te deser ure.
Ic weet wel, si heeft die creatuere
Selve ter doet brocht,
Want si u noit wel en mocht,
335 Om dat ghi hebt enen grauwen baert.
Si es op ene ander vaert,¹¹⁹
Si mint seker enen jonghen man.

De kersten coninc:

Bi den vader die mi ghewan!
Robbrecht neve, wistic dat,
340 Haer en soude ghehulpen bede no scat,
Ic en¹²⁰ soudse doeden, dat felle wijf!

Robbrecht:

Oem, daer settic vore mijn lijf,¹²¹
Dat ic u segghe, en eest niet waer.
Ic hebt gheweten over menech jaer,
345 Dat si u niet en es van herten vrient.

De kersten coninc:

O wi! ende waer hebbic dies verdient?
Met rechte ic dat wel claghen mach.
Mi dochte dat ic enen inghel sach,
350 Als ic anesach haer edel lijf,
Ende es so wreet dat felle wijf?
Seker, neve, dat wondert mi.
Nu gaet henen ende haeltse mi.
Ic moetse emmer¹²² spreken hoeren.

Robbrecht:

355 Waer sidi, vrouwe hoghe gheboren? [21]
Comt toten coninc minen oem!
Och edel vrouwe, nemt sijns goem,¹²³
Want hi staet al buten kere.¹²⁴

De vrouwe:

360 Ay her coninc, edel here!
Wie sal ons nu hulpen claghen
Den bitteren rouwe die wi draghen,
Dat wi hebben verloren ons kint?

De kersten coninc:

Swijt,¹²⁵ van gode so moetti sijn ghescont,¹²⁶

Felle pute,¹²⁷ quade vrouwe!
Al den druc ende den rouwe
365 Dat hebbi mi alte male ghedaen,
Dat sal u te quade vergaen;
Want ict algader hebbe vernomen,
Hoe die saken toe sijn comen:
370 Ghi hebt die moert allene ghewracht,
Mijn scone kint hebbi versmacht:¹²⁸
Dat sal u seker costen dlijf.
Ghi sijn wel dat quaeste wijf.
Die nie¹²⁹ ter wereld lijf ontfinck.

De vrouwe:

Och edel here, edel coninc,
375 Hoe soudic dat vinden in mijn herte.
Dat ic hem doen soude eneghe smerte,
Die ic te mijnder herten droeeh?

De kersten coninc:

Swijt, quade vrouwe! hets genoegh;
Gesproken, ic en wils nemmeer hoeren;
380 Ic sal u in enen put versmoren.
Robbrecht, leitse mi ghevaen!¹³⁰

[22]

De vrouwe:

God, die hem ane ene cruce liet slaen,
Die so moet mi nu verdinghen¹³¹
385 Ende te mijnder onscout¹³² bringhen,
Want ic hier af niet en weet.

Robbrecht:

Seker, vrouwe, hets mi leet.

De vrouwe:

Ay God! ontfermt u dit swaer torment,
Daer ic in ben, want ic hebbe mijn kint
Verloren ende men tijcht mi ane die daet.
390 Ay gheweldich god, daer al an staet,¹³³
Ghi waert sonder verdiente ende sonder scout¹³⁴
Vaste ghenaghelt ane ene hout,
Oetmoedech¹³⁵ God, met naghelen dri,
Ontfermhertich¹³⁶ God, nu biddic di.
395 Dat die waerheit nog werde vernomen,
Ende ic te mijnder onscout moet comen;
Dies biddic u, hemelsche coninghinne!
Ay, sal ic nu in minen sinne
Bliven, dat sal wonder sijn.
400 Ay god, wie heeft sijn venijn
Aldus swaerlike¹³⁷ op mi ghescoten?
Ay god! uut u so comt gevloten
Alle rech; ende alle waerheit;
Nu hulpt mi noch te minen besceit,¹³⁸
405 Dat ic onsculdih moet vonden sijn.

IN DAMASCUS.

[23]

(Achtien jaren later.)

De jonghelinc:

O Tervogant ende Apolijn!
Hoe mach mijn suster, dat edel wijf,
Ghehebben also reine lijf,
Dat si ghenen man en mint,
410 Noch in heydenesse ne genen en kint,¹³⁹
Die si woude hebben tot enen man!
Bi minen god Tervogan,
Si heeft emmer een edel natuere,
Ofte si mint ene creatuere
415 Heimelike, daer ic niet af weet;

Want si en es emmer niet bereet¹⁴⁰
Tot enegh man die nu leeft.
Ic waent, haer Mamet al ingheeft,
Dat si heeft so edele aert.
420 Dit es mijnder liever suster bogaert;
Hier plecht¹⁴¹ haar wandelinghe te sijn.
Bi minen god Apolijn,
Ic wilder mi ooc in vermeiden gaen,
Want die vaec¹⁴² comt mi aen;
425 Ic wil hier slapen ende nemen rast.¹⁴³

De jonghe joncvrouwe Damiet:

Ay mi! ay mi, hoe groten last
Dragic al stille int herte binnen!
Ic ben bevaen¹⁴⁴ met sterker minnen,
430 Die ic heimelijc in mijn herte draghe. [24]
O Apolijn! ic u dat claghe.
Dat mijn herte enen man soe mint,
Nochtan dat sijs niet en kint
Sijn gheboorte noch sijn geslacht;
Maer het doet der minnen cracht,
435 Si heeft mi vast in haren bant.
Ay, doene¹⁴⁵ mijn vader vant
Ende bracht mi den jonghelinc,
Ende gaffen mi als vondelinc,
Dat ic soude sijn suster ende moeder:
440 Hi waent dat hi es mijn broeder,
Maer hi en bestaet mi twinst;¹⁴⁶
Nochtans hebbickene ghemint
Boven alle creatueren;
Want hi es edel van natueren
445 Ende oec van enen hoghen moede;¹⁴⁷
Hi es coenlijc¹⁴⁸ van edelen bloede;
Al was hi te vondelinghe gheleit,
Mijn herte mi van binnen seit
Dat hi es hoghe gheboren.
450 O Esmoreit uutvercoren,
Edel ende vroem, scone wigant,
Doen u mijn lieven vader vant,
Dies es leden¹⁴⁹ bi ghetale
Achtien jaer, dat weet ie wale,¹⁵⁰
445 Hebdi gheweest mijn minnekijn.¹⁵¹
O uutvoren degheh fijn,¹⁵²
Ewelijc blivic in dit verdriet;
Want ic en wils u ghewaghen niet;
455 Dadict,¹⁵³ mijn vader name mi dlijf. [25]

De jonghelinc:

460 O uutvercoren edel wijf,
benic dan een vondelinc?
Ic waende mijn here de coninc,
Edel wijf, hadde ghesijn mijn vader,
Ende ghi mijn suster, dat wendic¹⁵⁴ al gader
465 Ende beide gheweest van enen bloede,
Ay! mi es nu alsoe wee te moede!
Bi minen gode Tervogan,
Ic ben wel die druefste man,
Die nie ter werelt lijf ontfinc.
470 Ay mi! benic dan een vondelinc,
Op erde nie droever man en waert.
Ic waende sijn van hogher aert,
Maer mi dunct ic ben een vont.
Nu biddic u, edel roede mont,
475 Dat ghi mi al gader segt
Van inde toerde¹⁵⁵ ende al ontdect,
Hoe dat mi uw vader vant.

De jonghe joncfrou Damiet:

O Esmoreit, wel scoene wigant,
Nu ben ic wel alsoe droeve als ghi.
480 Ik en wijst¹⁵⁶ niet dat ghi mi waert so bi,

Doen ic sprac die droeve tale.
O edel wigant, nu nemet wale¹⁵⁷:
Het quam mi uut grooter minnen vloet.

De jonghelinc:

485 O edel wijf, nu maect mi vroet, [26]
Hoe die saken comen sijn.
Ic plach te segghen "suster mijn",
Maer dat moetic nu verkeeren;
Enen anderen sanc moetic nu leren,
490 Edel wijf, ende spreken u an
Ghelijc enen vremden man.
Nochtan so moetic ewelijc bliven
U vrient ende ghetrouwe boven alle wiven,
Die op der erden sijn gheboren.
Och edel wijf, nu laat mi hoeren
495 Ende seght mi, waer ic vonden waert.

De jonghe joncfrou Damiet:

Och edel jonghelinc van hogher aert,
Na dien dat ghi hebt ghehoert,
So willic u vertrecken voert,
Waer dat u mijn vader vant:
500 In sinen boegaert, scoene wigant,
Daer hi hem verwandelen¹⁵⁸ ghinc.

De jonghelinc:

Och edel wijf, berecht mi ene dinc:
En hoerdi daer na noit ghewaghen
Vrouwe oft joncfrou in horen¹⁵⁹ claghen,
505 Dat iement een kint hadde verloren?

De jonghe joncfrou Damiet:

O edel jonghelinc uutvercoren
Daer af en hebbic niet ghehoert.

De jonghelinc:

Ay! so ben ic van cleinder gheboert.
510 Dat duchtic, oft uut verren lande. [27]
Mamet laete mi noch die scande
Verwinnen¹⁶⁰ dat ie weten moet¹⁶¹
Wie mi desen lachter¹⁶² doet,
Dat ic te vondelinghe was bracht.
Nu en willic nemmer van enen nacht
515 Ten anderen verbeiden, ic¹⁶³ en hebbe vernomen¹⁶⁴
Van wat gheslachte dat ic ben comen,
Ende wie dat mijn vader si.

De jonghe joncfrou Damiet:

O Esmoreit, nu blijft bi mi!
520 Ic bits u in¹⁶⁵ die ere van allen vrouwen.
Storve mijn vader, ic soude u trouwen,
Edel wigant, tot enen man:
Esmoreit, so mogdi dan
Sijn van Damast gheweldich here.

De jonghelinc:

O edel vrouwe, die onnere¹⁶⁶
525 En sal u nemmermeer¹⁶⁷ gescien;
Dien lachter moet verre van u vlien,
Dat ghi sout nemen enen vondelinc.
Uw vader es een hoghe coninc,
Ende daer toe¹⁶⁸ sidi soe scoene.
530 Ghi moecht met rechten draghen croene,
Voer¹⁶⁹ elken man¹⁷⁰ die nu leeft.
Mijn herte van groten scaemde beeft,
Dat ic al dus hebbe ghevaren.¹⁷¹

De jonghe joncfrou Damiet:

535 O Esmoreit, laet u mesbaren!
Dies biddic u, edel wigant. [28]
Al waest dat u mijn vader vant,
Dan¹⁷² werd u nemmermeer verweten.
Met groten vrouden¹⁷³ onghemeten
Selen wi leven, ic ende ghi.

De jonghelinc:

540 O edel wijf, dies moetic mi
Ewelijc van u beloven;¹⁷⁴
Maer nemmermeer en willic hoven¹⁷⁵
Met eneghen wive die nu leeft
Ofte die de werelt binnen heeft,
545 Ic en sal tierst,¹⁷⁶ bi Tervogan,
Den vader kinnen, die mi wan,
Ende oec die moeder, die mi droech.
O roede mont, ic hebbe ghenoech
Hier ghelet¹⁷⁷ ic wille gaen varen.

De jonghe joncfrou Damiet:

550 O wi! nu machic wel mesbaren;
Ic blive alle in dit verdriet.
Vele spreken en doech¹⁷⁸ emmer niet,
Dat so hebbic ondervonden;
Vele spreken heeft in meneghen stonden
555 Dicwile beraden¹⁷⁹ toren;¹⁸⁰
Bi vele spreken es die menege verloren,
Haddic gheswegen al stillekijn,
Soe haddic in vrouden moghen sijn.
Bi Esmoreit al mijn leven,
560 Dien ic met spreken hebbe verdreven.
Met rechte machic roepen: "olas!¹⁸¹
O wi, dat ic niet stom en was, [29]
Doen ic sprac dit droeve woert."

De jonghelinc:

565 O edel wijf, nu willic voert.
Mamet beware u reine lijf!
Nu biddic u, wel edel wijf,
Groet mi den coninc minen here.
Want ic en sal keren nemmermere,
Ic en¹⁸² hebbe vonden mijn geslacht
570 Ende ooc den ghenen die mi bracht,
Daer ic te vondelinghe was gheleit.

De jonghe joncfrou Damiet:

575 O scoene jonghelinc Esmoreit,
Nu biddic u doer oetmoet,¹⁸³
Als ghi van uwer saken sijt vroet,
Dat ghi dan wederkeert tot mi.

De jonghelinc:

O scone joncfrouwe van herten vri,¹⁸⁴
Dan salic laten nemmermeer,
Ic en sal met enen corten keer,¹⁸⁵
Edel wijf, tot u comen,
580 Als ic die waerheit hebbe vernomen,
Bi minen god Tervogant.

De jonghe joncfrou Damiet:

O Esmoreit, nemet desen bant:
Hier in soe waerdi ghewonden,
Esmoreit, doen ghi waert vonden;
585 Edel jonghelinc, dies gheloeft.
Ghi selten¹⁸⁶ winden omtrent¹⁸⁷ u hoeft
Ende voerten alsoe openbaer [30]
Op aventuere, of iement waer,
Die u kinnen mochte daer an,
590 Ende peinst om mi, wel scoene man,

Want ic blive in groter sorghen.

OP SICILIË.

De jonghelinc:

Mijn god, die niet en es verborghen,
Die moet nu mijn troester sijn!
595 O Mamet ende Appolijn,
Mahoen ende Tervogan,
Dese scoene wapen die hier staen an,¹⁸⁸
Mochten si toe behoren mi,
Soe waer ic int herte wel vri¹⁸⁹
Dat ic ware van edelen bloede.
600 Mi es emmer¹⁹⁰ also te moede,
Om dat ic lach daer in ghewonden,
Doen ic te vondelinghe was vonden;
Ic bender seker af¹⁹¹ gheboren:
605 Mijn herte seghet mi te voren,
Want ic daer in ghewonden lach.
Ic nemmermeer vroude ghewinnen en mach.
Ic en¹⁹² hebbe vonden mijn gheslachte,
Ende die mi oec te vondelinghe brachte.
Ic souts hem danken,¹⁹³ bi Apolijn!
610 Ay! mochtic noch vader ende moeder mijn
Scouwen, so waer mi therte verclaert;
Ende waren si dan van hogher aert.
So waer ic te male¹⁹⁴ van sorgen vri,

Sine moeder:

O edel jonghelinc, nu comt tot mi
615 Ende sprect tegen mi een woert,
Want ic hebbe u van verre ghehoert
Jammerlijc claghen u verdriet.

De jonghelinc:

O scoene vrouwe, wats u ghesciet,
Dat ghi aldus lict¹⁹⁵ in dit prisoen?¹⁹⁶

Sine moeder:

O edel jonghelinc van herten coen,
620 Aldus moetic liggen ghevaen,
Nochtan en hebbic niet mesdaen,
Want mi verraderen¹⁹⁷ al¹⁹⁸ doet.
O scoene kint, nu maect mi vroet,
625 Hoe sidi comen in dit lant.
Ende wie gaf u dien bant?
Berecht mi dat, wel scoene jonchere.

De jonghelinc:

Bi Mamet minen here.
Vrouwe, dan¹⁹⁹ sal ic u weigheren niet.
630 Wi mochen mallec anderen ons verdriet
Claghen, want ghi sijt ghevaen;
Ende groet verdriet es mi ghedaen;
Want ic te vondelinghe was gheleit,
Ende desen bant in gherechter waerheit
635 Daer so lach ic in ghewonden,
Lieve vrouwe, doen ic was vonden,
Ende voeren²⁰⁰ aldus openbaer.
Op aventuere, of iement waer,
Die mi kinnen mochte daer an.

Sine moeder:

Nu seght mi, wel scone man,
Wetti iet, waer ghi vonden waert?

De jonghelinc:

O lieve vrouwe, in enen bogaert
Te Damast in ware dinc,²⁰¹

[31]

[32]

645 Daer so vant mi di coninc,
Di mi op ghehouden heeft.

Ay god, die alle doeghden²⁰² gheeft,
Die moet sijn ghebenedijt!
Van herten benic nu verblijdt
650 Dat ic gheleeft hebbe den dach,
Dat ic mijn kint anescouwen mach.
Mijn herten mochte wel van vrouden²⁰³ breken:
Ic sie mijn kint ende ic hoert spreken,
Daer ic om lide dit swaer tormint.
Sijt wille come, wel lieve kint!
655 Esmoreit, ic ben u moeder
Ende ghi mijn kint, dies sijt vroeder;²⁰⁴
Want ic maecte metter hant.
Esmoreit, selve dien bant:
Daerin so haddic u ghewonden,
660 Esmoreit, doen ghi waert vonden
Ende ghi mi ghenomen waert.

De jonghelinc:

O lieve moeder, segt mi ter vaert,²⁰⁵
Hoe heet die vader, die mi wan?

Sine moeder:

665 Dats van Cecilien die hoghe man [33]
Es u vader, scoene jonghelinc,
Ende van Hongherien die coninc
Es die lieve vader mijn:
Ghi en mocht niet hogher gheboren sijn
Int Kerstenrijc verre noch bi.²⁰⁶

De jonghelinc:

670 O lieve moeder, nu segt mi,
Waer omme lighdi aldus ghevaen?

Sine moeder:

O lieve kint, dat heeft ghedaen
Een verrader valsch ende quaet,
Die uwen vader gaf den raet,²⁰⁷
675 Dat ic u selven hadde versmoert.

De jonghelinc:

O wi der jammerliker moert!
Die dat mijn vader den coninc riet,
Bracht mi oec in dit verdriet,
Dat ic te vondelinghe was gheleit,
680 Ay, ende of ic die waerheit
Wijste, wie dat hadde ghedaen,
Die doot soude hi daer omme ontfaen,
Bi minen god Apolijn!
Ay! lieve moeder mijn,
685 Nu en willic langher beiden²⁰⁸ niet,
Ic wil u corten dit verdriet,
Aen minen vader den hoghen baroen,²⁰⁹
Dat hi u bringhe uut desen prisoen,
Dat sal mine ierste bede sijn.
690 Danc hebbe Mamet ende Apolijn. [34]
Ende die sceppere di mi ghewrachte,²¹⁰
Dat ie hebbe vonden mijn gheslachte
Ende ooc die moeder, die mi droech.
Mijn herte met rechte in vrouden loech,
695 Doen ic anesach die moeder mijn.

Sine moeder:

Oetmoedech²¹¹ god, nu moetti sijn
Gheloeft, ghedanct in allen stonden:
Mijn lieve kint hebbic nu vonden,
Di mi nu verloesten²¹² zal,

700 Want die vroude es sonder ghetal,²¹³
Die nu mijn herte van binnen drijft.

Robbrecht:

O wi enen dief, die men ontlijft,
En mochte niet so droeve ghesijn.
Als ic nu ben int herte mijn,
705 Want ik duchte grote scanden.
Haddickenes²¹⁴ doet met minen handen,
Doen ickenne vercocht, soe waer hi doot.
Ay! ic hebbe den anxt soe groet,
Dat mi daer af sal comen toren,
710 Want comet uut, ic ben verloren.
Dat icken vercochte den Sarrasijn.

De kersten coninc:

Gaet henen, Robberecht neve mijn,
Tot mijnder vrouwen der coninghinnen,
Die ic ewelijc met herten moet minnen. [35]
715 Ende ooc bliven onderdaen,
Want icxse ghehouden hebbe ghevaen
Sonder verdiente ende buten scout;
Dat rout mijnder herten menichfout,
Dat ic haer hebbe gheweest so wreet.
720 Gaet henen ende haeltse mi ghereet,²¹⁵
Ende laetse haer scoene kint anscouwen.

Robbrecht:

Her coninc here, in rechter trouwen.
Dat willic al te²¹⁶ gherne doen.

Comt edel vrouwe uut desen prisoen
725 Daer ghi dus langhe in hebt ghelegghen;
Ghi selt anesien den jonghen degghen,
Esmoreit den jonghelinc.
Mijn herte van binnen vroude ontfinc,
Doen ic anesach den scoenen wigant.

De kersten coninc:

O edele vrouwe, gheeft mi u hant,
730 Ende wilt mi desen mesdaet vergheven,
Want ewelijc al mijn leven
Soe willic u dienere²¹⁷ sijn,
Want die scouden²¹⁸ die sijn mijn;
735 Dat hebbic nu wel vernomen;
Want Esmoreit ons kint es comen,
Een scoen vol wassen jonghelinc,
Ic bidde u om gode, die ontfinc
Die doot van minnen²¹⁹, vergevet mi.

De vrouwe:

O edel here van herten vri,
740 Ic wils u al te²²⁰ gherne vergheven,
Want alle minen druc es achterbleven²²¹
Ende al mijn toren ende al mijn leit.²²²
745 Waer es mijn lieve kint Esmoreit?
Roepden mi voort ende laetten mi sien.

Robbrecht:

Och edel vrouwe, dat sal u ghescien.
Waer sidi, Esmoreyt, neve mijn?

De jonghelinc:

Ic ben hier, bi Apolijn.
O! Mamet ende Mahoen,
750 Lieve vader, hoghe baroen,
Die²²³ moet u gheven goeden dach,
Ende oec mijnder moeder die ic noit en sach
Meer²²⁴ dan nu te deser tijt!

755 Ic ben al mijnder droefheit quijt,
Die ic in mijn herte ontfinc.
Doen ic vernam dat ic een vondelinc
Was, doen waert ic die droefste man,
Die nie ter werelt lijf ghewan,
Maer het is mi ten beste al vergaen.

De kerstenconinc, sijn vader:

760 O Esmoreit, doet mi nu verstaen
Ende segt mi, waer hebdi ghewoent?

De jonghelinc:

Met eenen coninc die es ghecroent
Te Damast, her vader mijn. [37]
Hi es een edel Sarrasijn,
765 Die vant mi in sinen bogaert,
Ende hi heeft een dochter van hoger²²⁵ aert,
Di mi soe blidelijc ontfinc:
Doen mi haer vader die coninc
Vant, doen wert si mijn moeder,
770 Ende hielt mi op als haren broeder,
Daer icxse²²⁶ ewelijc om minnen moet.
Die heeft mi al ghemaect vroet.
Hoe dat mi haer vader vant,
Ende dat ie lach in desen bant,
775 Doen haer vader mi haer brachte.

De vrouwe:

Dits die bant die ic selve wrachte,
Esmoreit, wel scone man.
Ic setter uws vader wapen an,
780 Men macht noch sien in drie paertien,²²⁷
Ende ooc die wapen van Hongherien,
Omdat ghi daer uut sijt geboren;
Soe haddic u soe uutvercoren,
Dat icken maecte tuwer eren,
Dat mi ter droefheit moeste verkeren.
785 Esmoreit, doen ic u verloes.²²⁸
Ic bidde gode, die zijn cruce coes,²²⁹
Dat hijt hem te recht wille vergheven,
Die mi anedede dat bitter leven
Daer ic so langhe in hebbe ghesijn.

De jonghelinc:

790 O lieve moeder, bi Apolijn!
En was nie²³⁰ ondaet²³¹ noch moert
Si en²³² moeten comen voert,²³³
Ende indinde²³⁴ werden si gheloent. [38]

Robbrecht:

795 Bi den here die was ghecroent
Met eenre croenen van dorijn,²³⁵
Esmoreit neve mijn,
Wistict wie dat hadde ghedaen,
Die doot soude hi daer omme ontfaen,
Ofte hi ontsonce mi in die eerde;²³⁶
800 Ic soudene seker met minen sweerde
Doeden ofte nemen dlijf.
Ay mi! oft ic den keytijf
Wiste die u den lachter dede,
Hi en soude mi niet in kerstenhede²³⁷
805 Ontsitten,²³⁸ hi ware seker doot.

De vrouwe:

Nu willen wi leven in vrouden groet
Ende alle droefheit willen wi vergheten,
Want met vrouden onghemeten
Soe es mijn herte nu bevaen.

De coninc:

810 Esmoreit sone, nu laet ons gaen
Ende laet ons met vrouden sijn.
Maer Mamet ende Apolyn
Die so moetti nu vertien,²³⁹
Ende gheloven ane Marien
815 Ende ane God den oversten vader,
Die ons ghemaect heeft alle gader,
Ende al dat in die wereld leeft
Met sijnre const ghemaect heeft: [39]
Die sonne ende mane, dach ende nacht
820 Heeft hi ghemaect met siere cracht
Ende oec hemel ende ertrijc
Ende loef ende gras in dier ghelijc²⁴⁰
Daer soe moeti gheloven an.

De jonghelinc:

Vader here, so biddic hem dan
825 Den oversten god van den troene,²⁴¹
Dat hi Damiet die scoene
Beware boven al dat leeft,
Want si mi op ghehouden heeft:
Daer omme eest recht dat icse minne
830 Van Damast die jonge coninghinne,
Damiet dat edel wijf,
Ay God, bewaert haer reine lijf!
Want si es nojael²⁴² ende goet;
Met rechte dat icse minnen moet
835 Boven alle die leven op eertrijc.
En dadicx niet, so haddic onghelijc,
Want si es mi van herten vrient.

Robbrecht:

Esmoreit neve, dats goet verdient.²⁴³
840 Nu willen wi alle droefheit vergheten;
Met bliden moede willen wi gaen eten,
Want die tafel es bereit.

IN DAMASCUS.

[40]

De jonghe joncfrou Damiet:

Ay! ende waer mach Esmoreit
Merren,²⁴⁴ dat hi niet en comt?
Ic duchte hi es verdoemt²⁴⁵
845 Ochte ghestorven quader doot,
Ofte hi es in vrouden groet,
Dat hi mi dus heeft vergheten.
Ic sel nochtans die waerheit weten,
Hoe die saken met hem staen,
850 Al soudic daer om die werelt doer gaen.
Waer sidi, Platus, meester vroet?

De meester:

Edel vrouwe, ghetrouwe ende goet;
Tot uwen dienste ben ic bereit.

De jonghe joncfrou Damiet:

855 Meester, nu willic Esmoreit,
Gaen soeken van lande te lande.
Al soudic daer omme liden scande
Ende honglier ende dorst ende jeghenspoet,²⁴⁶
Het es ene dinc dat wesen moet:
Gherechte minne dwinct mi daer tu.
860 Lieve meester, nu biddic u,
Dat ghijs mi niet af en gaet,²⁴⁷
Ghi en blijft bi mi ende gheeft mi raet,
Hoe dat wine vinden moghen.

De meester:

865   Vrouwe, nu sijt in goeden hoghen!²⁴⁸
Na dien dat ghijs begheert
Ende ghi den jonghelinc hebdt soe weert,²⁴⁹
So willen wi zoeken den hoeghen²⁵⁰ man.

[41]

De jonghe joncfrou Damiet:

Platus meester, ga wi dan,
Ghelijc of wi waren pilgherijm.²⁵¹

OP SICILIË.

De jonghe joncfrou Damiet:

870   Ay! en sal hier iement sijn
Die ons beiden iet sai gheven:
Twe pilgherijms die sijn verdreven
Ende van den roevers af gheset?

De jonghelinc:

875   Ay! daer hoeric Damiet
Spreken; hoerdicse niet?
O weerde maghet sente Marie,
Ende hoe ghelijc so sprect si hare,
Damiet der scoender care,²⁵²
880   Van Damast die scoene coninghinne,
Die ic boven alle vrouwen minne,
Die op der eerden sijn gheboren.
Nu sprect op ende laet mi hoeren,
Ghi sprect haer boven maten ghelijc.

De jonghe joncfrou Damiet:

885   Waer ic te Damast int conincrijc,
Esmoreit wel scoene man,
Soe soudic haer bat²⁵³ gheliken dan;
Maer nu sta ic als een pilgherijm.

De jonghelinc:

890   O Damiet, vrouwe mijn,
Ende sidi dit, wel edel wijf?
Mijn herte, mijn ziele ende mijn lijf
Met rechten in vrouden leven mach,
Want ic niet liever gast en sach.
Die noit²⁵⁴ op eertrike was gheboren.
Och edel wijf, nu laet mi hoeren,
895   Hoe sidi comen in dit lant?

[42]

De jonghe joncfrou Damiet:

900   O Esmoreit, wel scoene wigant
Mi dochte ic hadde u gherne ghesien,
Maer en mochte mi niet gescien,
Ic en²⁵⁵ moeste daer omme liden pijn.²⁵⁶
Doen maetic mi als een pilgherijm,
Ende come aldus ghedoelt doert dlant,
Ende nam Platus metter²⁵⁷ hant,
Dat hi soude mijn behoeder sijn.

De jonghelinc:

905   Waer sidi, lieve vader mijn?
Comt tot hie²⁵⁸, ghi moetse scouwen,
Die vol minnen ende vol trouwen
Haer herte tote miwaert draecht.
Het es recht dat si mi behaecht:
Sie heeft soe vele doer mi²⁵⁹ ghedaen.

De coninc:

910   Soe willicse met blider herten ontfaen.
Sijt wille come, Damiete wel scoene!
Ghi selt in Cecilien croene
Draghen boven al die leven.

[43]

915 Ic salse minen sone opgheven,²⁶⁰
Ende ghi selt seker werden sijn wijf;
Want ic hebbe soe ouden lijf,
Dat icse²⁶¹ nemmeer ghedragen en can.

Robbrecht:

Her coninc oem, bi sente Jan!
Esmoreit hi es wel weert,
920 Hi wert een ridder wide vermeert
Ende die de wapene wel hantiert:
Desen raet²⁶² dunct mi goet ghevisiert,²⁶³
Dat hi die crone van u ontfa²⁶⁴
Damiet, nu comt hier na,²⁶⁵
925 Ghi selt werden jonghe coninghinne.

De meester:

Hulpt Mamet! dat ic niet uut minen sinne
En come, dat verwondert mi.
O Esmoreit, edel ridder vri,
Die man brachte u in al dit verdriet.
930 Wat hi u secht, hine meines niet,
Hi hevet tuweert²⁶⁶ al valschen gront.²⁶⁷
Ic cochte u jeghen hem om dusent pont
Van finen goude, die ic hem gaf.

De jonghelinc:

935 Meester, nu secht mi daer af,
Hoe die saken geleghen sijn.

De meester:

O Esmoreit, bi Apolijn,
Dies es leden²⁶⁸ achtien jaer,
Dat ic quam ghereden daer, [44]
Esmoreit, op die selve stede.
940 Nu hoert, wat die keitijf dede:
Daer soude hi u seker hebben versmoert,
Hi sprac tot u soe felle woert,
Dat ghi hem sijn rike sout ondergaen.²⁶⁹
Ghi moeste hem emmer²⁷⁰ iet bestaen,
945 Dat hoerdic wel an sijn ghelaet.²⁷¹

De jonghelinc:

Meester, vertrect²⁷² mi alden staet,
Dies biddic u uter maten sere,
Want ic sta al buten kere,²⁷³
Dat ic die waarheit niet en weet,
950 Die mijnre moeder dat groete leet
Ende mi dien lachter mocht anedoen.

De meester:

O Esmoreit, bi Mahoen,
Het heeft ghedaen die selve man.
Bi minen god Tervogan,
955 Hi soude u hebben ghenomen dlijf,
Want hi vermaets hem,²⁷⁴ die keitijf;
Ic hoeret ende sprac hem aen
Ende seide hem, het ware quaet ghedaen.
Want hi soude doden den jonghen vooght²⁷⁵
960 Alsoe dat ic u jeghen hem cocht
Om dusent pont van goude roet

De jonghelinc:

Bi den Here di mi gheboet.²⁷⁶
Die ondaet sal ghewroken sijn, [45]
Eer ic sal eten of drincken wijn,
965 Nu moeti uwen indach²⁷⁷ doen!
Waer sidi vader, hoghe baroen,
Ende Robberecht die moerdenaer?

Robbrecht:

Bi den here, dan²⁷⁸ es niet waer!
 Esmoreit, neve mijn,
 970 Ic hebbe oit²⁷⁹ goet ende ghetrouwe ghesijn,
 Ic was noit moerdenaer no²⁸⁰ verrader.

De jonghelinc:

Swijt, pute soene²⁸¹! het es noch quader
 Die ondaet di ghi hebdt ghewracht.
 Hoe quam dat nie²⁸² in u ghedacht
 975 Te vercopen uwes selfs gheboren bloet,
 Ende maket minen vader vroet,²⁸³
 Dat mijn moeder hadde ghedaen?

Robbrecht:

Daer willic in een crijt²⁸⁴ voer gaen,
 Esmoreit, wel coene wigant,
 980 Es hier enich man int dlant,
 Di mi dat wil tien an.²⁸⁵

De meester:

Swijt al stille, quaet tiran!²⁸⁶
 Ghi soukten hebben doot ghesteken,
 En haddi mi niet hoeren spreken,
 985 Daer ic ten aenganghe²⁸⁷ quam ghereden.
 Ic en was nie soe wel te vreden,
 Als dat icken jeghen u cochte om gelt.
 Ic gaeft u al onghetelt
 In een foertsier,²⁸⁸ was yvorijn,²⁸⁹ [46]
 990 Noch soude ment vinden in uwe scrijn:
 Daer willic onder setten²⁹⁰ mijn lijf.

De jonghelinc:

Ay mi, Robberecht, fel keitijf:
 Met rechte ic u wel haten mach.
 Ghi selt nu hebben uwen doemsdach:²⁹¹
 995 Al die werelt en holpe u niet.

Robbrecht hanct men hier.**De jonghelinc noch:**

Aldus eest menichwerf ghesciet:
 Quade werken comen te quaden loene;
 Maer reine herten spannen croene,
 1000 Die vol doeghden sijn ende vol trouwen.
 Daer omme radic, heren ende vrouwen.
 Dat ghi u herte in doeghden stelt,
 So wordi in dinde²⁹² met gode verseilt²⁹³
 Daer boven in den hoghen troene,
 Daer die ingelen singhen scoene:
 1005 Dies onne²⁹⁴ ons die hemelsche vader!
 Nu seght Amen alle gader.

AMEN.

De meester:

God, die neme ons allen in hoede.
 Nu hoert, ghi wise ende ghi vroede,
 Hier soe moghdi merken ende verstaen, [47]
 1010 Hoe Esmoreit ene wrake heeft ghedaen
 Over Robbrecht sinen neve al hier te stede.

Elc blive sittene in sinen vrede,²⁹⁵
 Niemen en wille thusweert gaen:
 Ene sotheit²⁹⁶ sal men u spelen gaen,
 1015 Die cort sal sijn, doe ic u weten.
 Wie honger heeft, hi mach gaen eten,
 Ende gaet alle dien graet²⁹⁷ neder.

- 1 maagd
- 2 hooren
- 3 te voren
- 4 dan kunt ge een wonderlijke zaak vernemen
- 5 schurk
- 6 oer = oor = erfgenaam
- 7 jongen
- 8 verdriet
- 9 die hem
- 10 bewerkte
- 11 heer
- 12 zwijgt
- 13 hoe het
- 14 verwenscht
- 15 geweest
- 16 het leven
- 17 grysaard
- 18 lusthof
- 19 woud, boschrijk land
- 20 Bastaert bliven = verstoken blijven (eig. als een bastaard)
- 21 schiep
- 22 moeite doen
- 23 held, strijder, voornaam persoon
- 24 Damascus
- 25 machtig
- 26 doet mij pijn van verdriet
- 27 neerslachtig
- 28 op den tijd van de metten = vroegdienst in de Katholieke kerk tegen den ochtend. Let op dat een Mohammedaan over de "metten" spreekt!
- 29 kersten = christen
- 30 tot het Christendom overgaan.
- 31 werd
- 32 Zoo is het
- 33 in de middelned. literatuur in het algemeen benaming voor een heidensche godheid; van het verschil tusschen Mohammedanen en Heidenen waren de Middeleeuwers niet wel bewust
- 34 Indien niet wordt gedaan
- 35 voorzorg, behoedzaamheid
- 36 bedenken
- 37 goed van pas
- 38 verbijsterd
- 39 dat ik niet weet wat te doen
- 40 onmiddellijk
- 41 onverwijld
- 42 in handen krijgen
- 43 mijn
- 44 Mohammed, hier een Saraceensche afgod
- 45 gunst
- 46 ik hem
- 47 meen ik
- 48 of ik zal

- 49 macht
- 50 te mijner beschikking
- 51 bedacht
- 52 eigendom
- 53 heiden
- 54 wij hem
- 55 wanen
- 56 vlug
- 57 draalt
- 58 met u mee, in uw bezit
- 59 deze plaats is niet duidelijk: wellicht beteekent het "op de gis" "in het wilde weg"
- 60 lust
- 61 dierbaar aan
- 62 die hem
- 63 sedert
- 64 stellig
- 65 volkomen
- 66 vertoornd
- 67 wyze van doen
- 68 vertel
- 69 vrees
- 70 voortdurend
- 71 hem dooden
- 72 vanwaar
- 73 ter wille van
- 74 zoodanige
- 75 voor 't verband hier bij te denken: "dat"
- 76 onmiddellijk
- 77 het land der heidenen
- 78 die Balderijs heet, d.i. vermoedelijk Bassora, Z.O. van Bagdad
- 79 Turkije
- 80 ridder
- 81 gewon
- 82 geslacht
- 83 ziedaar
- 84 heet
- 85 bezit
- 86 ontvangen
- 87 geschenk
- 88 opvoeden
- 89 als
- 90 welnu
- 91 verbergen
- 92 vertellen
- 93 na langen tijd
- 94 onstandvastig, hier ongeveer in de beteekenis van: "er is geen peil op ze te trekken"
- 95 let op "Venus" in de mond van den Saraceen
- 96 aan 't werk ging
- 97 Naar Middeleeuwsche meening een Saraceensche afgod. De naam is misschien een verbastering van een Grieksche en Latijnsche bijnaam van Hermes (Mercurius)
- 98 onmiddellijk
- 99 Mohammed (zie bij Mamet vs. [114](#))

- 100 vondeling
- 101 let op, draag zorg
- 102 voed hem op
- 103 heet
- 104 gezonden
- 105 ooit
- 106 door
- 107 scheuren, breken
- 108 op deze wijze
- 109 geen zier
- 110 of
- 111 heeft den
- 112 kweuling
- 113 vermaard
- 114 tante
- 115 ten opzichte van u
- 116 boosaardig
- 117 = dat ze niet wist dat ik in de nabijheid was
- 118 gewaagde ervan
- 119 zij is op een anderen weg
- 120 ik zou toch
- 121 leven
- 122 in elk geval, volstrekt
- 123 zie vs. [270](#)
- 124 buiten zichzelf
- 125 zwijg
- 126 verdorven, gestraft
- 127 vrouw van slechten levenswandel
- 128 vermoord
- 129 ooit
- 130 gevangen
- 131 voor mij optreden, vrijpleiten
- 132 onschuld
- 133 zonder wien niets geschiedt
- 134 onverdiend en onschuldig
- 135 genadig
- 136 barmhartig
- 137 boosaardig
- 138 doe mij recht verkrijgen
- 139 kent
- 140 bereid
- 141 pleegt
- 142 slaap
- 143 rust
- 144 bevangen
- 145 toen hem
- 146 in het geheel niet
- 147 hij heeft een fiere, edele, inborst
- 148 dit woord is hier niet zeer begrijpelijk. Moltzer wil er "kenlijk" voor in de plaats lezen
- 149 geleden
- 150 wel

- 151 liefste
- 152 schoon
- 153 Deed ik het
- 154 waande ik
- 155 van begin tot einde
- 156 wist
- 157 houd het ten goede
- 158 wandelen
- 159 haar, bezitt. voornaamwoord
- 160 te boven komen
- 161 moge
- 162 schande
- 163 of ik...
- 164 onderzoek gedaan
- 165 bij
- 166 oneer
- 167 nooit
- 168 bovendien
- 169 meer dan
- 170 mensch
- 171 gehandeld
- 172 = dat en = dat... niet
- 173 vreugde
- 174 daarvoor moet ik u eeuwig prijzen
- 175 eigenl. zich verheugen, feestvieren; hier behagen scheppen in
- 176 eerst
- 177 gedraald
- 178 deugt
- 179 teweeggebracht
- 180 verdriet
- 181 helaas!
- 182 Of ik...
- 183 ter wille van (uw) genade = goedheid
- 184 edel
- 185 spoedig
- 186 zult hem
- 187 rondom
- 188 op de "bant"
- 189 verheugd
- 190 bepaald
- 191 "van edelen bloede"
- 192 wanneer ik niet heb...
- 193 zou het hem betaald zetten
- 194 geheel en al
- 195 ligt
- 196 gevangenis
- 197 volgens het handschr. Waarschijnlijk moet er staan: verraderie
- 198 dit alles
- 199 dat en
- 200 draag hem
- 201 stoplap voor 't rijm = voorwaar

202 deugd, hier meer in de beteekenis van weldaad
203 vreugde
204 weet dit
205 terstond
206 dichtbij
207 op het idee bracht
208 dralen, toeven
209 hier in 't algemeen: edelman
210 schiep
211 genadig
212 verlossen
213 want de vreugde is eindeloos groot
214 had ik hem
215 onmiddellijk
216 zeer
217 dienaar
218 schulden
219 uit liefde
220 zeer
221 verdwenen
222 leed
223 Mamet (= Mahoen), zie vs. [114](#)
224 eerder
225 edele
226 ik ze
227 kwartieren
228 verloor
229 die aan het kruis wilde sterven
230 nooit kwam voor ...
231 misdaad
232 of ze
233 aan het licht komen
234 in 't eind
235 doornenkroon
236 of hij moest mij ontgaan doordat hij in de aarde wegzonk
237 in het gebied der christenen
238 ontkomen
239 laten varen
240 eveneens
241 hemel
242 kuisch, edel
243 dat is zooals het behoort, niet meer dan billijk
244 toeven
245 verloren
246 tegenspoed
247 verlaat
248 in goeden hoghen = verheugd
249 den jongeling zoo bemint
250 edel
251 pelgrim
252 lieve, geliefde

- 253 beter
- 254 ooit
- 255 of ik moest....
- 256 moeite
- 257 bij de
- 258 hier
- 259 om mijnentwil
- 260 overgeven
- 261 d. i. de kroon
- 262 hier = plan
- 263 bedacht
- 264 ontvangen
- 265 hierheen
- 266 ten opzichte van
- 267 nl. van het hart
- 268 geleden
- 269 afhandig maken
- 270 bepaald
- 271 manier van doen, van spreken
- 272 vertelt
- 273 buiten mij zelf
- 274 durfde
- 275 heer
- 276 schiep
- 277 d.i. endedach = sterfdag
- 278 dat en
- 279 altijd
- 280 noch
- 281 zie vs. [363](#); de heele uitdrukking = schurk
- 282 ooit
- 283 wijsmaken
- 284 strijdperk (voor een tweegevecht als godsoordeel)
- 285 aantijgen, beschuldigen
- 286 hier: booswicht
- 287 juist van pas, onverwacht
- 288 kist
- 289 van ivoor
- 290 verwedden
- 291 dag des oordeels, hier sterfdag;
- 292 in het einde, d.i. bij uw dood
- 293 d.i. verselt (vergezeld) = verenigd
- 294 gunne, verleene
- 295 op zijn gemak
- 296 klucht; na een "abel spel" werd een "sotternie" = een klucht, vertoond
- 297 trap

Het middelneerlandsche gedicht in proza naverteld.

LANSELOET ENDE SANDERIJN (Lanseloet van Denemerken.)

Middeleeuwsch tooneelspel in den oorspronkelijken tekst, met inleiding en verklarende aantekeningen.

UIT HOOFT's LYRIEK

Bloemlezing met inleiding over den dichter en aantekeningen.

De uitgave van deze boekjes is verzorgd door R. J. SPITZ

Leeraar in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde aan de Hoogere Burgerschool te Apeldoorn.

Prijs f0.60 per stuk.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK EEN ABEL SPEL VAN
ESMOREIT, SCONICS SONE VAN CECILIEN ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE

PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or

PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.